

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny do wiedzy o społeczeństwie dla klasy 8c szkoły podstawowej

Temat	Wymagania na poszczególne oceny				
	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
I. ŻYCIE SPOŁECZNE					
1. Człowiek w społeczeństwie	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest społeczeństwo, • podaje przykłady potrzeb człowieka, • przytacza przykłady ról społecznych, • wymienia osoby, podmioty oraz instytucje, które mają wpływ na rozwój młodego człowieka i zaspokajanie jego potrzeb, • podaje przykłady norm społecznych, • przytacza przykłady pozytywnych i negatywnych wzorców zachowań funkcjonujących w swoim środowisku rówieśniczym, • wyjaśnia, czym są zdrowie psychiczne i depresja. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady potrzeb człowieka z podziałem na kategorie (bezpieczeństwa, przynależności, uznania, samorealizacji i duchowych), • wskazuje różnice między potrzebami naturalnymi a społecznymi, • wymienia podstawowe społeczne oczekiwania wynikające z pełnienia roli dziecka i ucznia, • wycisza przykłady oddziaływania rodziny, szkoły i rówieśników na postawy i zachowania jednostki, • przedstawia czynniki mające wpływ na samoocenę człowieka, • 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, że człowiek jest istotą społeczną, • wyjaśnia, na czym polega proces socjalizacji, • określa, jaką rolę w procesie socjalizacji odgrywa rodzina, • wymienia kategorie norm społecznych, • podaje przykłady norm społecznych obowiązujących w wybranych społecznościach, np. w rodzinie, szkole, • wymienia zdrowe nawyki służące utrzymaniu higieny psychicznej, • wymienia czynniki, które mogą wywołać kryzys psychiczny. 	<ul style="list-style-type: none"> • określa, które spośród podanych zachowań są oceniane z zastosowaniem norm prawnych i uzasadnia swój wybór, • wskazuje zależności pomiędzy zdrowiem psychicznym a funkcjonowaniem jednostki w społeczeństwie. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje zależności pomiędzy procesem zaspokajania potrzeb a rozwojem człowieka, • tłumaczy, czym jest osobowość, i jakie ma związki z socjalizacją,
2. Grupy społeczne	<ul style="list-style-type: none"> • podaje rodzaje grup społecznych, • wymienia grupy społeczne, do których należy, • przytacza przykłady korzyści wynikających z bycia w grupie, • wymienia typowe konflikty występujące w szkole i grupie rówieśniczej, • 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest grupa społeczna, i wymienia jej cechy, • wycisza główne zasady współpracy w grupie, • podaje przykłady postaw jednostek wobec konfliktu, • wskazuje dobre i złe strony poszczególnych postaw wobec konfliktu, • określa, jakie zachowania 	<ul style="list-style-type: none"> • proponuje sposoby rozwiązywania konfliktów w grupie rówieśniczej, szkole i społeczeństwie, • porównuje grupę nieformalną, koleżeńską z grupą zadaniową, • wskazuje różnicę między idolem a autorytetem, 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia podział grup społecznych, • omawia różne sposoby rozwiązywania konfliktów: rozmowę, negocjacje, mediacje i arbitraż, wskazuje ich dobre i złe strony, • wymienia warunki prowadzenia skutecznych negocjacji. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje wady i zalety różnych metod podejmowania decyzji w grupie, •

		<ul style="list-style-type: none"> • prowadzą do sporów, • wymienia podstawowe sposoby rozwiązywania konfliktów w grupie rówieśniczej i w szkole, • podaje przykłady autorytetów. 	<ul style="list-style-type: none"> • uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego uczuć, jakie towarzyszą ludziom podczas konfliktu. 		
3. Komunikacja i autoprezentacja	<ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy, czym są dyskusja i debata, • podaje przykłady sytuacji, w których młody człowiek powinien zachować się asertywnie, 	<ul style="list-style-type: none"> • przytacza przykłady zachowań asertywnych, • gromadzi argumenty o szkodliwości używek. 	<ul style="list-style-type: none"> • określa różnice między asertywnością a agresją. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje reguły obowiązujące uczestników dyskusji i debaty, • przedstawia warunki asertywności, 	<ul style="list-style-type: none"> • buduje asertywną wypowiedź na temat szkodliwości używek.
4. Życie rodzinne	<ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy, czym jest rodzina, • wylicza podstawowe wartości kształtujące życie rodzinne, 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy rodziny jako grupy społecznej, • podaje funkcje rodziny i przykłady ich realizacji, • wskazuje czynniki sprzyjające zacieśnianiu więzi rodzinnych, • wylicza główne prawa i obowiązki dzieci w rodzinie, • opowiada o roli rodziców, dzieci i osób starszych w rodzinie, • przedstawia wartości ważne dla jego rodziny. 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia argumenty na poparcie twierdzenia, że rodzina jest podstawową grupą społeczną, • podaje podstawowe problemy zagrażające prawidłowemu funkcjonowaniu współczesnych rodzin, • uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego tego, jak w przeszłości obchodzono święta narodowe i religijne. 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia najważniejsze funkcje rodziny, • wylicza typy rodziny, • tłumaczy, czym jest władza rodzicielska, • omawia prawa i obowiązki dzieci w rodzinie, • podaje nazwy instytucji wspierających rodziny. 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje cechy różnych typów rodzin, • wskazuje przykłady realizacji poszczególnych funkcji rodziny, • rozpoznaje przypadki nieprawidłowego realizowania przez rodzinę
5. Edukacja i praca	<ul style="list-style-type: none"> • wylicza podstawowe funkcje szkoły, • podaje podstawowe prawa i obowiązki ucznia, • określa, kto tworzy samorząd uczniowski. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia działania, za pomocą których szkoła realizuje poszczególne funkcje, • znajduje potrzebne informacje w statucie swojej szkoły, • rozpoznaje przypadki naruszania praw ucznia, • wskazuje osoby, u których może szukać pomocy w przypadku naruszania praw ucznia. 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia prawa i obowiązki ucznia, • przytacza przykłady działań samorządu uczniowskiego, • podaje formy organizacji życia społeczności szkolnej, • wyjaśnia, jak należy reagować w sytuacji naruszenia praw ucznia lub pracownika szkoły. 	<ul style="list-style-type: none"> • . • charakteryzuje poszczególne instytucje życia szkolnego (organizacja, zadania, formy działania), na podstawie <i>Konstytucji RP</i> i statutu swojej szkoły wyjaśnia, jak należy reagować w przypadkach naruszenia praw uczniów lub pracowników szkoły. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia sposób funkcjonowania samorządu uczniowskiego

6. Ekonomia na co dzień	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest gospodarstwo domowe, • tłumaczy pojęcie budżetu, • odróżnia dochody rodziny od wydatków, • wymienia podstawowe zasady konstruowania budżetu domowego, • wyjaśnia, kim jest konsument, • 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje strukturę typowego budżetu domowego, • wylicza podstawowe prawa przysługujące konsumentowi, • wypełnia typowy formularz reklamacyjny, • oblicza podstawowe dochody i wydatki gospodarstwa domowego. 	<ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy podstawowe zasady ekonomii kierujące budżetem gospodarstwa domowego, • proponuje, jak uzyskać nadwyżkę budżetową oraz jak uniknąć „dziury” w budżecie, • podaje przykłady łamania praw konsumenta, • ocenia, czy przykładowy budżet domowy został prawidłowo skonstruowany. 	<ul style="list-style-type: none"> • wylicza przyczyny powstawania deficytu w budżecie domowym, • przedstawia zasady świadomych, bezpiecznych zakupów, • 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje, w jakich przypadkach konsument ma prawo do zwrotu towaru, • wymienia instytucje chroniące prawa konsumenta.
-------------------------	--	--	---	---	--

II. Prawo i prawa człowieka

7. Prawa człowieka	<ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy, czym są prawa człowieka, • wyjaśnia, czym jest <i>Powszechna deklaracja praw człowieka</i>, 	<ul style="list-style-type: none"> • określa funkcje praw człowieka, • wymienia cechy praw człowieka, • wyjaśnia, na czym polega szczególne znaczenie <i>Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka</i>, • przedstawia podstawowe prawa zawarte w <i>Konwencji</i> • <i>prawach dziecka</i>, • podaje przykłady łamania praw dziecka. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje okoliczności uchwalenia i postanowienia <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i>, • wyjaśnia znaczenie poszczególnych cech praw człowieka, • tłumaczy sformułowania preambuły <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i>, • uczestniczy w dyskusji na temat możliwości ograniczania praw człowieka w różnych sytuacjach. 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia genezę i treść <i>Konwencji o prawach dziecka</i>, • aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat możliwości ograniczania praw człowieka w różnych sytuacjach. 	<ul style="list-style-type: none"> • proponuje hierarchię funkcji praw człowieka i uzasadnia swoje zdanie, • uzasadnia potrzebę istnienia międzynarodowego systemu ochrony praw człowieka, •
8. Katalog praw człowieka	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykładowe prawa i wolności, • wylicza kategorie praw człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady wolności i praw człowieka i obywatela zagwarantowanych w <i>Konstytucji RP</i>, • wskazuje przykłady praw pierwszej, drugiej i trzeciej generacji, 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia różnicę między prawami a wolnościami, • odszukuje w <i>Konstytucji RP</i> fragmenty dotyczące wolności i praw politycznych, • bierze udział w dyskusji na temat prawa do wypoczynku. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje ograniczenia praw i wolności, • omawia poszczególne kategorie praw człowieka, • aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat prawa do wypoczynku. 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje kategorie wolności oraz praw człowieka i obywatela zagwarantowane w <i>Konstytucji RP</i>, • określa źródła generacji praw człowieka, •
9. Ochrona praw człowieka	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady łamania praw człowieka, 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia nazwy przykładowych organizacji 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny łamania praw człowieka, 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia sposób wyboru, metody działania oraz 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia kategorie spraw kierowanych do Rzecznika

	<ul style="list-style-type: none"> wylicza przykłady spraw, z którymi można zwrócić się do Rzecznika Praw Obywatelskich, 	<p>pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka,</p> <ul style="list-style-type: none"> wyszukuje wiadomości interwencjach Rzecznika Praw Obywatelskich, przycacza przykłady spraw, które należy zgłosić do Rzecznika Praw Dziecka. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje zagrożenia wynikające z łamania praw człowieka, analizuje informacje umieszczone na stronie internetowej Rzecznika Praw Dziecka, uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego ochrony praw człowieka. 	<p>uprawnienia Rzecznika Praw Obywatelskich,</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jaką rolę w systemie ochrony praw człowieka odgrywa Rzecznik Praw Obywatelskich, prezentuje sposób powoływania, metody działania oraz kompetencje Rzecznika Praw Dziecka. 	<p>Praw Dziecka,</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje działalność wybranych organizacji pozarządowych działających na rzecz ochrony praw człowieka,
10. Bezpieczeństwo nieletnich	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest przemoc i kogo dotyczy, podaje przykłady przemocy, 	<ul style="list-style-type: none"> tłumaczy, czym są społeczności internetowe, opowiada o zagrożeniach obecnych w środowisku sieciowym (cyberprzemoc), wymienia rodzaje cyberprzemocy, wylicza skutki przemocy, podaje zasady bezpiecznego korzystania z sieci, analizuje własne zwyczaje związane z wykorzystywaniem internetu, wskazuje przykładowe osoby i instytucje, do których można się zwrócić w sytuacji doświadczania przemocy, wymienia główne zalety i wady korzystania z internetu. 	<ul style="list-style-type: none"> tłumaczy, czym są przemoc fizyczna, psychiczna, dręczenie, proponuje, jak na przemoc powinni reagować jej świadkowie, opowiada o różnych sposobach szukania pomocy w sytuacji doświadczania przemocy, uczestniczy w przygotowaniu plakatu przestrzegającego przed zagrożeniami w sieci, wyszukuje informacje o <i>Niebieskich kartach</i> i sporządza notatkę na temat praw ofiar przemocy domowej. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje instytucje, do których należy się zwrócić w przypadku wystąpienia przemocy domowej, podaje przykłady społeczności internetowych, analizuje własną przynależność do nich, przedstawia korzyści, jakie zyskują użytkownicy internetu, aktywnie uczestniczy w przygotowaniu plakatu przestrzegającego przed zagrożeniami w sieci. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia konsekwencje przemocy dla osób, które jej doświadczyły, charakteryzuje rodzaje cyberprzemocy oraz podaje metody przeciwdziałania tym zjawiskom,
11. Nieletni wobec prawa	<ul style="list-style-type: none"> tłumaczy, kim są niepełnoletni i nieletni, przycacza przykłady spraw, którymi zajmuje się policja, wylicza podstawowe uprawnienia policji, 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne zasady odpowiedzialności prawnej nieletnich, wyjaśnia, dlaczego prawo inaczej traktuje niepełnoletnich i dorosłych, przycacza przykłady spraw, 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje, w jakich przypadkach odpowiedzialność ponosi sprawca, a w jakich jego rodzice lub opiekunowie, wyjaśnia, na jakich zasadach nieletni odpowiadają za 	<ul style="list-style-type: none"> omawia uprawnienia i zadania policji, przedstawia prawa przysługujące obywatelom (zwłaszcza niepełnoletnim) w kontaktach z policją, charakteryzuje kompetencje i działania straży miejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jakie są cele postępowania sądowego wobec niepełnoletnich, określa czynniki brane pod uwagę przez organy państwowe przy rozstrzyganiu spraw dotyczących nieletnich,

		<p>którymi zajmuje się straż miejska (gminna),</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje podstawowe uprawnienia straży miejskiej (gminnej), • podaje główne prawa przysługujące obywatelom w kontaktach z policją. 	<p>popętnienie wykroczeń i przestępstw,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje uprawnienia przysługujące służbom porządkowym, • uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego bezpiecznego korzystania z sieci oraz unikania zagrożeń związanych z przestępczością. 	<p>(gminnej),</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zadania Centralnego Biura Śledczego Policji. 	
III. Społeczność lokalna i regionalna					
12. Czym jest samorząd?	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest samorząd, • wymienia rodzaje samorządów działających w Polsce, • wymienia zasady działania samorządu terytorialnego, • podaje przykłady zadań samorządów, 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje funkcjonowanie samorządu terytorialnego, • wyjaśnia znaczenie zasad, na których opiera się funkcjonowanie samorządu terytorialnego, • wylicza organy samorządu terytorialnego, • wymienia jednostki podziału terytorialnego w Polsce, • podaje nazwy gminy, powiatu i województwa, w których mieszka, oraz nazwy województw sąsiednich, • odczytuje dane z wykresu. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zadania samorządów terytorialnych, zawodowych, uczniowskich i porównuje te jednostki, • wskazuje podobieństwa i różnice między państwem a samorządem terytorialnym, • bierze udział w przygotowaniu prezentacji na temat swojego województwa oraz wydarzeniach i postaciach z jego dziejów (znajduje informacje na odpowiednich stronach internetowych). 	<ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy, czym się różni gmina wiejska od gminy miejsko-wiejskiej i miejskiej, • określa, jaki charakter ma gmina, w której mieszka, • aktywnie uczestniczy w przygotowaniu prezentacji na temat swojego województwa oraz wydarzeniach i postaciach z jego dziejów. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa samorząd terytorialny, •
13. Samorząd gminny	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia organy władzy w gminie, • wskazuje, jakich organów dotyczą wybory samorządowe, • wylicza podstawowe zadania gminy, 	<ul style="list-style-type: none"> • odróżnia organy uchwałodawcze od organów wykonawczych gminy, • określa sposób wyłaniania władz gminy oraz ich odwołania, • bierze udział w dyskusji o zadaniach gminy, • przytacza przykłady wpływu mieszkańców na życie gminy, • wyjaśnia, czym jest budżet 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zadania poszczególnych organów władzy w gminie, • podaje przykłady zadań własnych i zleconych gminy, • bierze udział w dyskusji o bieżących problemach społeczności lokalnej, • uczestniczy 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia, jak jest uchwalany budżet obywatelski, • wskazuje korzyści wynikające z funkcjonowania budżetu obywatelskiego, • aktywnie uczestniczy w przygotowaniu prezentacji na temat swojej gminy / swojego miasta. • aktywnie uczestniczy w 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zasady referendum lokalnego i wskazuje sprawy, których może ono dotyczyć, • wyjaśnia, jak działają młodzieżowe rady gminy, •

		<p>obywatelski,</p> <ul style="list-style-type: none"> • bierze udział w przygotowaniu prezentacji na temat swoje gminy / swojego miasta. 	<p>w przygotowaniu projektu dotyczącego strategii rozwiązania określonego problemu społeczności lokalnej.</p>	<p>dyskusji o zadaniach gminy, wskazuje, które spośród zadań gminy są najpilniejsze i uzasadnia swoje zdanie,</p>	
14. Powiat i województwo	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykładowe zadania powiatu, • wylicza organy powiatu, • podaje organy województwa, • 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia sposób wyboru i odwołania organów powiatu, • tłumaczy, jak są wyłaniane i odwoływane organy wojewódzkie, • uczestniczy w przygotowaniu prezentacji dotyczącej działań podjętych przez władze swojego powiatu i województwa (znajduje informacje na odpowiednich stronach internetowych), • wymienia przykładowe zadania samorządu wojewódzkiego, • wskazuje, gdzie znajdują się siedziby władz powiatu i województwa, w których mieszka. 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia zadania rady powiatu i zarządu powiatu, • uczestniczy w dyskusji na temat znaczenia współpracy między władzami samorządowymi a państwowymi dla funkcjonowania województwa, • uczestniczy w przygotowaniu prezentacji na temat wybranych tradycji i zwyczajów swojej społeczności regionalnej, • uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego koncepcji akcji promującej region za granicą. 	<ul style="list-style-type: none"> • odróżnia organy uchwałodawcze od organów wykonawczych powiatu i województwa, • bierze aktywny udział w przygotowaniu prezentacji na temat wybranych tradycji i zwyczajów swojej społeczności regionalnej, • bierze aktywny udział w dyskusji na temat znaczenia współpracy między władzami samorządowymi a państwowymi dla funkcjonowania województwa i przytacza trafne argumenty. 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje strukturę władz samorządu powiatowego i wojewódzkiego, •
15. Obywatele a organy samorządu	<ul style="list-style-type: none"> • odszukuje stronę internetową własnego urzędu gminy, starostwa powiatowego, urzędu marszałkowskiego, 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest Biuletyn Informacji Publicznej, • podaje prawa obywatela w kontaktach z urzędami, • tłumaczy, czym jest korupcja, • przytacza przykłady aktywności obywatelskiej, • wskazuje problemy społeczne występujące w jego społeczności lokalnej. 	<ul style="list-style-type: none"> • odnajduje informacje o projektach zrealizowanych w gminie w ramach budżetu obywatelskiego, • przygotowuje notatkę na temat struktury urzędu swojej gminy lub swojego miasta, • wyjaśnia, czemu przestrzeganie zasad etycznych jest ważne w życiu publicznym. 	<ul style="list-style-type: none"> • odszukuje informacje zamieszczone w Biuletynie Informacji Publicznej, • omawia zasady etycznego postępowania urzędników, 	<ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy konsekwencje łamania zasad etycznych w życiu publicznym, • podaje możliwe skutki łamania zasad etycznych w życiu publicznym.

IV. Wspólnota narodowa

16. Naród i ojczyzna	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje, jakie więzi łączą jednostkę z ojczyzną i małą ojczyzną, wymienia i opisuje symbole RP, podaje sytuacje, w jakich najczęściej wykorzystuje się symbole narodowe, 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym są naród i wspólnota etniczna, określa, czym jest tożsamość narodowa, wylicza przykładowe elementy i wartości składające się na polskie dziedzictwo narodowe, wylicza wybrane święta narodowe, przedstawia zasady właściwego zachowania w trakcie uroczystości państwowych, świąt narodowych, wobec symboli narodowych, odczytuje dane z wykresu. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega różnica między wspólnotą narodową a etniczną, wyszukuje informacje o polskich zabytkach i miejscach wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, bierze udział w grupowym opracowaniu zagadnienia ochrony polskiego dziedzictwa i pamięci o przeszłości narodu, uczestniczy w dyskusji o problemie znieważania symboli narodowych. 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje czynniki kształtujące poczucie wspólnoty narodowej i etnicznej, tłumaczy znaczenie dziedzictwa narodowego, charakteryzuje elementy i wartości budujące polskie dziedzictwo narodowe, wylicza najważniejsze polskie święta narodowe i wskazuje wydarzenia historyczne, które są podczas nich upamiętniane. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia sens bycia Polakiem lub członkiem innej wspólnoty narodowej albo etnicznej, przytacza historię symboli RP,
17. Obywatelstwo i narodowość	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest obywatelstwo, tłumaczy, do czego służy paszport, 	<ul style="list-style-type: none"> określa, czym jest tożsamość europejska, podaje definicję narodowości, wymienia podstawowe prawa i obowiązki obywatela RP, podaje przykłady wartości obywatelskich. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje więzi łączące obywatela i państwo, omawia konstytucyjne prawa i obowiązki obywatela RP, podaje przykłady Polek i Polaków, których postępowanie było realizacją wartości obywatelskich, bierze udział w dyskusji na temat różnych tożsamości społeczno-kulturowych. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia zagadnienie tożsamości zbiorowej, wskazuje różnice między obywatelstwem a narodowością, charakteryzuje wartości obywatelskie i wyjaśnia ich wartość dla społeczeństwa, aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat różnych tożsamości społeczno-kulturowych. 	<ul style="list-style-type: none"> tłumaczy zależności między różnymi tożsamościami, aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat różnych tożsamości społeczno-kulturowych i przytacza trafne argumenty
18. Postawa patriotyczna	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym są patriotyzm i patriotyzm lokalny, 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przejawy patriotyzmu, określa, jakie zachowania składają się na postawę patriotyczną, wylicza sposoby wyrażania patriotyzmu na co dzień 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady działań patriotycznych w gospodarce. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia różnice w rozumieniu patriotyzmu dawniej i współcześnie, określa, w jaki sposób zachowanie młodych ludzi wpływa na los ich ojczyzny. 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje wyniki badań dotyczących rozumienia patriotyzmu,

		przez uczniów.			
19. Mniejszości i migranci	<ul style="list-style-type: none"> określa różnicę między obywatelami RP a cudzoziemcami, odczytuje z mapy, gdzie znajdują się największe skupiska mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce, 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym są mniejszość narodowa i etniczna, podaje nazwę języka regionalnego uznanego w polskim prawie, rozdziela imigrantów, emigrantów i uchodźców, wyjaśnia, czym jest Polonia, znajduje na mapie państwa, w których występuje najliczniejsza Polonia. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega różnica między mniejszością narodową a etniczną, tłumaczy, czym jest azyl, wymienia mniejszości narodowe i etniczne we współczesnej Polsce, gromadzi informacje na temat inicjatyw kulturalnych podejmowanych przez środowiska mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce, uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego koncepcji kampanii informacyjnej popularyzującej dorobek wybranych mniejszości narodowych lub etnicznych mieszkających w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> tłumaczy, dlaczego uchodźcom przysługują szczególne prawa, wymienia podstawowe prawa mniejszości w Polsce, podaje korzyści, jakie niesie dla Polaków poznawanie kultury mniejszości zamieszkujących Polskę. 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia strukturę ludności zamieszkującej terytorium Polski, tłumaczy, jakie cechy języka kaszubskiego zadecydowały o uznaniu go za język regionalny,
20. Tolerancja i przejawy ksenofobii	<ul style="list-style-type: none"> tłumaczy, czym jest tolerancja, rozpoznaje przejawy ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu, wyjaśnia, czym są hejt i mowa nienawiści. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym są stereotypy, podaje definicję nietolerancji, określa, czym jest ksenofobia, objaśnia, czym są szowinizm, rasizm i antysemityzm, bierze udział w dyskusji o granicach tolerancji, opowiada o swoich wrażeniach po przeczytaniu tekstu źródłowego. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia cechy stereotypu, przytacza argumenty obalające wybrane stereotypy, wskazuje skutki szowinizmu, rasizmu i antysemityzmu, tłumaczy, czym jest kosmopolityzm, podaje definicję Holokaustu, opracowuje sposoby przeciwdziałania nietolerancji, 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia konsekwencje braku tolerancji w społeczeństwie, charakteryzuje przyczyny i skutki ksenofobii, określa różnice między ksenofobią a kosmopolityzmem, analizuje tekst źródłowy. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje ograniczenia postawy tolerancyjnej i tłumaczy ich przyczyny, omawia różnice między szowinizmem a nacjonalizmem,

V. Polska państwem demokratycznym

<p>21. Państwo i demokracja</p>	<ul style="list-style-type: none"> określa, czym jest państwo, podaje cechy państwa, 	<ul style="list-style-type: none"> wylicza podstawowe funkcje państwa, rozróżnia funkcje wewnętrzne i zewnętrzne państwa, wskazuje różnicę między monarchią a republiką, podaje główne różnice między demokracją, autorytaryzmem a totalitaryzmem, wymienia nazwy współczesnych ustrojów politycznych (demokracja, autorytaryzm, totalitaryzm). 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje różnice między narodem a państwem, omawia znaczenie suwerenności i przymusowości państwa, charakteryzuje poszczególne funkcje wewnętrzne i zewnętrzne państwa, wymienia zasady, na których opiera się funkcjonowanie demokracji, wyjaśnia, czym się różni demokracja bezpośrednia od pośredniej, wymienia podstawowe formy demokracji bezpośredniej, wskazuje na mapie Europy monarchie i republiki, określa korzyści, jakie daje obywatelom ustroj demokratyczny, bierze udział w dyskusji na temat możliwości życia w Polsce bez władzy państwowej. 	<ul style="list-style-type: none"> tłumaczy, czym jest demokracja konstytucyjna, wyjaśnia i omawia zasady, na których opiera się funkcjonowanie demokracji, wyjaśnia zasadę suwerenności narodu, podaje przykłady spraw, które mogą zostać poddane pod referendum lub stać się przedmiotem konsultacji społecznych, wskazuje wady i zalety demokracji bezpośredniej i pośredniej, aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat możliwości życia w Polsce bez władzy państwowej. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia potrzebę realizowania przez państwo funkcji zewnętrznych,
<p>22. Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> określa znaczenie konstytucji w państwie, wymienia główne rodzaje władzy państwowej, opisuje konstrukcję tekstu <i>Konstytucji RP</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest państwo prawa, tłumaczy, czym są akty prawne i podaje ich główne rodzaje, wskazuje główne aspekty określone w konstytucji, podaje, jaką funkcję pełni Trybunał Konstytucyjny, wylicza podstawowe zasady ustroju Polski zawarte w <i>Konstytucji RP</i>, 	<ul style="list-style-type: none"> tłumaczy zasadę konstytucjonalizmu, określa znaczenie zasady trójpodziału władzy i równowagi władz dla funkcjonowania odnajduje w <i>Konstytucji RP</i> rozdziały, w których zostały opisane wolności, prawa i obowiązki obywateli, znajduje potrzebne informacje we fragmencie ustawy 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego w republikach obowiązuje zakaz sprawowania dziedzicznej i dożywotniej władzy, wymienia rozdziały <i>Konstytucji RP</i>, charakteryzuje poszczególne zasady ustroju RP zawarte w <i>Konstytucji RP</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia hierarchię aktów prawnych w Polsce, opisuje procedurę zmiany konstytucji i wyjaśnia, z jakiego powodu jest ona szczególna,

		<ul style="list-style-type: none"> wymienia wartości, do których odwołuje się preambuła <i>Konstytucji RP</i>, 	<p>o referendum ogólnokrajowym,</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia sprawy, które mogą być poddane pod referendum ogólnokrajowe, uczestniczy w przygotowaniu prezentacji na temat historii polskich konstytucji.demokracji, 		
23. Sejm i Senat RP	<ul style="list-style-type: none"> określa, jakie organy pełnią w Polsce władzę ustawodawczą, podaje skład polskiego parlamentu, 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jak Sejm i Senat RP podejmują decyzje, kto kieruje pracami obu izb oraz ile trwa kadencja posłów i senatorów, tłumaczy, czym jest immunitet, wymienia podstawowe kompetencje Sejmu i Senatu RP, odczytuje dane z wykresu dotyczącego aktywności ustawodawczej sejmu. 	<ul style="list-style-type: none"> tłumaczy, jak w pracy parlamentu przejawia się zasada przedstawicielstwa, wskazuje, czym wyróżnia się Zgromadzenie Narodowe, wylicza główne zasady wyborów do Sejmu i Senatu RP, wymienia główne etapy procesu ustawodawczego, określa, kto w Polsce może wystąpić z inicjatywą ustawodawczą, wyjaśnia, jakie uprawnienia w trakcie prac nad ustawą posiada prezydent, wyszukuje informacje o ugrupowaniach politycznych, które mają swoje kluby lub koła w sejmie, przyporządkowuje je do koalicji i opozycji. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia kompetencje Sejmu i Senatu RP, charakteryzuje poszczególne zasady wyborów do Sejmu i Senatu RP, analizuje wykres dotyczący aktywności ustawodawczej Sejmu RP i dokonuje potrzebnych obliczeń, na podstawie odpowiednich artykułów <i>Konstytucji RP</i> odpowiada, w jakich sytuacjach obraduje Zgromadzenie Narodowe, wyjaśnia, jakie znaczenie w państwie demokratycznym ma aktywność wyborcza obywateli. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje funkcjonowanie Sejmu i Senatu RP z uwzględnieniem działalności klubów i kół poselskich tworzących koalicję i opozycję, wyjaśnia znaczenie immunitetu dla funkcjonowania władzy ustawodawczej,
24. Prezydent RP i Rada Ministrów	<ul style="list-style-type: none"> określa, jakie organy pełnią w Polsce władzę wykonawczą, wymienia podstawowe kompetencje Prezydenta RP, wyjaśnia, kim jest premier i czym jest Rada Ministrów, 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia główne zasady wyboru Prezydenta RP, omawia kompetencje Prezydenta RP, wyjaśnia, jak są powoływani premier i Rada Ministrów, omawia kompetencje rządu, wylicza Prezydentów RP po 1989 r., 	<ul style="list-style-type: none"> omawia poszczególne kompetencje Prezydenta RP z podziałem na politykę wewnętrzną i zagraniczną, określa, za kadencji którego prezydenta uchwalono <i>Konstytucję RP</i>, odszukuje w internecie wiadomości na temat decyzji obecnego rządu, 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje procedurę tworzenia rządu, charakteryzuje poszczególne kompetencje rządu, określa, w jaki sposób współdziałają rząd i prezydent, analizuje dane zebrane w tabelach dotyczących frekwencji w wyborach 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia związek funkcjonowania urzędu Prezydenta RP z republikańską formą rządów, tłumaczy, na jakich zasadach działają wotum zaufania i wotum nieufności,

		<ul style="list-style-type: none"> • podaje, czym zajmuje się rząd, • odczytuje dane z tabel dotyczących frekwencji w wyborach parlamentarnych i prezydenckich, • gromadzi informacje o składzie osobowym urzędującej Rady Ministrów (imię i nazwisko premiera i ministra odpowiedzialnego za sprawę edukacji). 	<p>które wpłynęły na życie jego rodziny,</p> <ul style="list-style-type: none"> • bierze udział w ćwiczeniu dotyczącym przygotowywania reform przez ministrów, • znajduje informacje o działaniach obecnego Prezydenta RP związanych z polityką wewnętrzną i zagraniczną kraju. 	<p>parlamentarnych i prezydenckich,</p> <ul style="list-style-type: none"> • aktywnie uczestniczy w ćwiczeniu dotyczącym przygotowywania reform przez ministrów. 	
25. Sądy i trybunały	<ul style="list-style-type: none"> • określa, jakie organy pełnią w Polsce władzę sądowniczą, • wyjaśnia, co nazywamy wymiarem sprawiedliwości, • 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje zasady działania sądów, • wymienia zadania trybunałów, • na podstawie tekstu źródłowego przytacza przykłady spraw, którymi zajmują się współczesne sądy, • przedstawia rolę sędziów, • tłumaczy, kim są prokurator, obrońca i obrońca z urzędu. 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zasady działania sądów, • wyjaśnia znaczenie zasad bezstronności i niezawisłości sędziów oraz ich immunitetu i nieusuwalności, • tłumaczy, kim jest ławnik, • wyjaśnia, jakie znaczenie ma dla obywateli dwuinstancyjność postępowania sądowego, • odszukuje informacje na temat ostatniego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, • bierze udział w dyskusji na temat immunitetów sędziowskich. 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje tekst źródłowy, na jego podstawie wyjaśnia określenie <i>rzędy sędziów</i>, • wskazuje różnice między wymiarem sprawiedliwości a władzą sądowniczą, • aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat immunitetów sędziowskich i przytacza trafne argumenty. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje salę rozpraw w procesie karnym, • charakteryzuje działania Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu,
26. Partie polityczne	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym są partie polityczne, • wymienia rodzaje partii politycznych, • 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zawartość programu politycznego partii, • określa, w jaki sposób partie dążą do osiągnięcia swoich celów, • przedstawia systemy partyjne, • podaje elementy kampanii wyborczej partii, • wylicza systemy partyjne. 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia funkcje partii politycznych, • opisuje partie prawicowe, centrowe i lewicowe, • tłumaczy znaczenie kampanii wyborczej dla funkcjonowania partii, • charakteryzuje systemy partyjne, wskazuje wady i zalety każdego z nich, • tłumaczy, czym są koalicja i 	<ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy, jak utworzyć partię polityczną, • analizuje tekst ustawy o partiach politycznych, • podaje nazwy partii politycznych, których przedstawiciele zasiadają w izbie niższej obecnej kadencji, • przygotowuje notatkę na temat jednej z partii 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje działalność partii w państwie demokratycznym,

			<p>opozycja w parlamencie,</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia nazwy największych polskich partii politycznych, wyjaśnia, czym jest statut partii, wyszukuje potrzebne informacje w tekście ustawy o partiach politycznych. 	<p>politycznych reprezentowanych w Sejmie RP.</p>	
27. Organizacje obywatelskie	<ul style="list-style-type: none"> tłumaczy, czym są organizacje pozarządowe i podaje ich główne rodzaje, określa, czym jest wolontariat, i przytacza przykłady działań wolontariuszy, 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co oznacza prawo do swobodnego zrzeszania się, przytacza przykłady działań organizacji pozarządowych, wymienia cele działalności ogólnopolskich organizacji młodzieżowych, wymienia korzyści wynikające z pracy w wolontariacie, podaje przykłady ogólnopolskich organizacji młodzieżowych, odczytuje dane statystyczne z wykresu. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa zasada swobodnego zrzeszania się, wylicza przykładowe działania podejmowane przez związki zawodowe, odszukuje informacje o organizacjach pozarządowych, które funkcjonują w najbliższej okolicy, uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego założenia stowarzyszenia, uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego akcji wolontariackiej. 	<ul style="list-style-type: none"> tłumaczy, czym jest społeczeństwo obywatelskie, charakteryzuje działalność organizacji pozarządowych, wskazuje różnice między stowarzyszeniem a fundacją, charakteryzuje rodzaje wolontariatu, określa, jakie działania trzeba podjąć, aby zostać wolontariuszem. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia poszczególne obszary działalności organizacji pozarządowych, wyjaśnia, czym jest organizacja pożytku publicznego i w jaki sposób można wspomóc jej działalność, uzasadnia konieczność angażowania się w działania organizacji pozarządowych,
28. Media i opinia publiczna	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest opinia publiczna, wymienia rodzaje mass mediów, 	<ul style="list-style-type: none"> określa, do czego służą sondaże, tłumaczy, czym jest wolność słowa, wylicza funkcje mediów, podaje zalety i wady mediów społecznościowych, wymienia główne zasady etyki dziennikarskiej, określa, czym jest kampania społeczna, 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie środków masowego przekazu dla wolności słowa, omawia funkcje sondaży, opisuje specyfikę mediów jednokierunkowych i interaktywnych, opowiada o poszczególnych funkcjach mediów, podaje definicję spotu wyborczego, 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia rolę mediów społecznościowych w demokracji, podaje przykłady fake newsów i uzasadnia swój wybór, omawia zasady pracy i postępowania dziennikarzy, opisuje obszary tematyczne kampanii społecznych, 	<ul style="list-style-type: none"> przytacza argumenty na poparcie tezy, że wolność słowa i wolne media są fundamentem demokracji, charakteryzuje misję mediów publicznych,

		<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje różnice między mediami komercyjnymi a publicznymi, • objaśnia, czym są fake newsy i bańki informacyjne, • odróżnia fakty od opinii i komentarzy. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje pozytywne i negatywne skutki rozwoju środków masowego przekazu dla społeczeństwa, • porównuje sposób przedstawienia jednego wydarzenia w artykułach z kilku źródeł i oddziela fakty od opinii, • gromadzi materiały dotyczące wybranej kampanii społecznej, • wskazuje funkcje mediów przejawiające się w stronach internetowych, które odwiedza, • znajduje informacje na temat wyników wybranego badania opinii publicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • sporządza notatkę z wybranego badania opinii publicznej. 	
--	--	---	--	--	--

VI. Sprawy międzynarodowe

29. Współpraca międzynarodowa	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym są polityka zagraniczna i współpraca międzynarodowa, • rozwija skrót ONZ, • przytacza przykłady inicjatyw ONZ, 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje przejawy realizacji przez państwo polityki zagranicznej, • wymienia podstawowe zadania ambasadora i konsula, • wylicza główne cele i działania ONZ, • tłumaczy, czemu służą misje pokojowe ONZ, • określa najważniejsze cele NATO • podaje pełną nazwę NATO, • wymienia przykłady działań NATO, • - odczytuje z mapy nazwy państw członkowskich NATO, • odczytuje dane z wykresu prezentującego wyniki badań opinii 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia znaczenie współpracy międzynarodowej dla pokoju na świecie, • charakteryzuje rolę ambasadora i konsula w polityce zagranicznej, • wylicza wybrane ugrupowania międzynarodowe, do których należy Polska. • przytacza przykłady aktywności Polski w ONZ i NATO, • odszukuje informacje o przypadku zastosowania weta w czasie obrad Rady Bezpieczeństwa ONZ, • ocenia, czy ONZ odgrywa ważną rolę we 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje czas i okoliczności powstania ONZ, • określa, ilu członków liczy ONZ, • wymienia główne organy ONZ, • opisuje genezę NATO, • - podaje nazwę głównego organu NATO, • wskazuje na mapie państwa członkowskie NATO z uwzględnieniem kolejnych etapów powiększania się organizacji • 	<ul style="list-style-type: none"> • określa rolę organizacji międzynarodowych na arenie światowej, • wyjaśnia, jaką rolę odgrywa NATO w polityce obronnej państwa polskiego
-------------------------------	---	--	--	---	--

		publicznej.,	współczesnym świecie i uzasadnia swoje zdanie, <ul style="list-style-type: none"> znajduje wiadomości o trzech operacjach NATO przeprowadzonych po 2000 r. 		
30. Unia Europejska	<ul style="list-style-type: none"> podaje datę i miejsce utworzenia Unii Europejskiej, wylicza najważniejsze zadania UE, 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne przyczyny integracji europejskiej, na podstawie mapy podaje nazwę państwa, które przystąpiło do UE później niż Polska, wylicza nazwy głównych organów Unii Europejskiej, odszukuje w Deklaracji Schumana potrzebne informacje, odpowiada, czym jest euro, odczytuje z mapy nazwy państw członkowskich UE. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia główne etapy integracji europejskiej, opisuje okoliczności powstania Unii Europejskiej, wskazuje na mapie państwa członkowskie UE, uwzględniając kolejne etapy rozszerzania organizacji, bierze udział w pracy zespołu rozważającego dwie koncepcje rozwoju Unii Europejskiej, uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego obchodów Dnia Europejskiego, gromadzi materiały dotyczące brexitu, bierze udział w dyskusji na temat skutków brexitu. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe uprawnienia głównych organów Unii Europejskiej, analizuje tekst Deklaracji Schumana, podaje praktyczne przykłady realizacji celów UE, analizuje materiały dotyczące brexitu. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje wady i zalety procesu integracji europejskiej, podaje nazwy trzech wspólnot europejskich, omawia uprawnienia głównych organów Unii Europejskiej,
31. Polska w Unii Europejskiej	<ul style="list-style-type: none"> podaje datę wejścia Polski do UE i określa sposób, w jaki Polacy podjęli decyzję, wskazuje główne korzyści, które wynikły dla Polski, jej obywateli i polskich firm z przystąpienia do UE, 	<ul style="list-style-type: none"> wylicza podstawowe prawa obywatela UE, wymienia cztery najważniejsze zasady europejskiego rynku wewnętrznego, przedstawia podstawowe korzyści związane z obecnością Polski w Unii Europejskiej dla pracowników i osób podróżujących, szuka informacji do broszury o sposobach wykorzystywania funduszy 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przygotowania Polski do przystąpienia do UE, charakteryzuje poszczególne prawa obywatela UE, przedstawia znaczenie zasad europejskiego rynku wewnętrznego, tłumaczy, czym jest i jak działa strefa Schengen, określa źródła funduszy unijnych i główne kierunki ich dysponowania, gromadzi informacje na 	<ul style="list-style-type: none"> wylicza cele, na które są w Polsce przeznaczane dotacje unijne, podaje przykłady wykorzystania przez Polskę funduszy unijnych, redaguje broszurę o sposobach wykorzystywania funduszy unijnych w swojej gminie lub swoim mieście, sporządza notatkę na temat jednej z inicjatyw polskiego rządu zgłoszonych na forum Unii Europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje koszty przynależności Polski do UE, przedstawia negatywne skutki swobodnego przepływu osób, omawia przeznaczenie poszczególnych rodzajów funduszy unijnych.

		unijnych w swojej gminie lub swoim mieście.	temat inicjatyw polskiego rządu zgłoszonych na forum Unii Europejskiej.		
32. Problemy współczesnego świata	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest globalizacja, • przytacza przykłady globalizacji z codziennego życia, • podaje przykłady pomocy dla krajów rozwijających się, • tłumaczy, czym jest zjawisko ocieplania klimatu, • 	<ul style="list-style-type: none"> • wylicza główne skutki globalizacji, • określa, z czego wynika podział na kraje rozwinięte i rozwijające się, • wskazuje główny kierunek migracji, • wylicza główne zagrożenia i wyzwania XXI w., • bierze udział w dyskusji o wyzwaniach związanych z migracją, • podaje główne różnice między sytuacją w krajach Północy i Południa. 	<ul style="list-style-type: none"> • opracowuje notatkę o wybranej polskiej organizacji pozarządowej, która pomaga mieszkańcom państw rozwijających się, • przygotowuje plakat przestrzegający przed skutkami zmian klimatu, • uczestniczy w pracach nad prezentacją na temat najbardziej zagrożonych państw świata, • bierze udział w dyskusji dotyczącej wpływu światowych problemów na niego i jego rówieśników. 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje zjawiska globalizacji i amerykańskiej kultury, • tłumaczy, czym jest konsumpcjonizm, • tłumaczy, na czym polegają pomoc rozwojowa i pomoc humanitarna, • charakteryzuje zmiany klimatu i określa ich skutki. 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia pozytywne i negatywne skutki globalizacji w różnych dziedzinach, • przedstawia sytuację krajów rozwiniętych i rozwijających się, • uzasadnia konieczność udzielania pomocy humanitarnej, • wyjaśnia, czym jest grupa G7, • omawia problemy związane z migracją, • omawia główne zagrożenia i wyzwania XXI w.
33. Konflikty zbrojne na świecie	<ul style="list-style-type: none"> • podaje główne przyczyny konfliktów zbrojnych, • wyjaśnia, czym jest ludobójstwo, • przytacza przykłady działań terrorystycznych, 	<ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy, na czym polega terroryzm, • wymienia skutki terroryzmu, • określa skutki konfliktów, • odszukuje informacje na temat cyberterrorizmu, • odczytuje z mapy informacje o wybranych współczesnych konfliktach na świecie, • odczytuje wyniki badań opinii publicznej dotyczących zagrożenia terroryzmem w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przyczyny i rodzaje konfliktów, • przedstawia źródła i rodzaje terroryzmu, • na podstawie mapy charakteryzuje wybrane współczesne konflikty na świecie, • znajduje w internecie wiadomości o zbrodniach ludobójstwa popełnionych w XX w., • bierze udział w pracy zespołu mającej na celu zaproponowanie sposobu zakończenia jednego ze współczesnych konfliktów zbrojnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje wyniki badań opinii publicznej dotyczących zagrożenia terroryzmem w Polsce i ocenia, jak poglądy Polaków na ten problem kształtują się obecnie, • omawia zagrożenia wynikające z cyberterrorizmu dla współczesnych państw i społeczeństw, • aktywnie uczestniczy w pracy zespołu mającej na celu zaproponowanie sposobu zakończenia jednego ze współczesnych konfliktów zbrojnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego walka ze współczesnym terroryzmem jest trudna, • redaguje notatkę na temat zamachów terrorystycznych przeprowadzonych w Europie w XXI w. • aktywnie uczestniczy w pracy zespołu mającej na celu zaproponowanie sposobu zakończenia jednego ze współczesnych konfliktów zbrojnych, przedstawia trafne argumenty. •